

**מרכז ארצי להשתלמויות הדרכה וייעוץ
בחינוך מדעי וטכנולוגי לבתי הספר היסודיים**

לומדים בבית

צמחים

מהצמח לשמן הזית

*עץ הזית נחשב לאחד הצצים הצתיקים
ביותר בארצנו. מאז ימי קדם משתמש
האדם בעץ הזית לתצטיית הזיתים ולהפקת
שמן.*

בפעילות זו תלמדו:

- אילו שימושים עושה האדם בזית?
- כיצד מפיקים שמן זית?

חלק א: שימושים בעץ הזית

1. בעמוד הבא תמצאו ארבע פסקות מספרי התורה. בכל פסקה מופיע שימוש (או שימושים) בעץ הזית.
2. קראו את הפסקות ואתרו בכל אחת מהן את השימוש (או השימושים) שעושים בעץ הזית.
3. הכינו טבלה דומה במחברת והשלימו בה את המידע לפי הכותרות שבטבלה.

שם הספר	הפסוק בו מוזכר עץ הזית	החלק של העץ שבו נעשה שימוש	השימוש שנעשה בעץ הזית
בראשית			
שמות			
ויקרא			
דברים			

4. בדקו בטבלה: באיזה חלק של עץ הזית נעשה השימוש הנפוץ ביותר?

מרכז ארצי להשתלמויות הדרכה וייעוץ
בחינוך מדעי וטכנולוגי לבתי הספר היסודיים
למדע

לומדים בבית

5. סכמו: מהם השימושים העיקריים שעשו בעץ הזית בעת העתיקה?

הזית במקורות

ספר בראשית, פרק ה

ו ויהי מקץ ארבעים יום; ויפתח נח, את-חלון התבה אשר עשה. וישלח, את-הערב; ויצא יצוא ושוב, עדיבשת המים מעל הארץ. ח וישלח את-היונה, מאתו-לראות הקלו המים, מעל פני האדמה. ט ולא-מצאה היונה מנוח לכף-רגלה, ותשב אליו אל-התבה-כי-מים, על-פני כל-הארץ; וישלח ידו ויקחה, ויבא אתה אליו אל-התבה. י ויחל עוד, שבעת ימים אחרים; ויסף שלח את-היונה, מן-התבה. יא ותבא אליו היונה לעת ערב, והנה עלה-זית טרף בפייה; וידע נח, כי-קלו המים מעל הארץ. יב ויחל עוד, שבעת ימים אחרים; וישלח, את-היונה, ולא-יספה שוב-אליו,

ספר שמות, פרק ל

וידבר יהוה, אל-משה לאמר. כג ואתה קח-לך, בשמים ראש, מרדרור חמש מאות, וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים; וקנה-בשם, חמשים ומאתים. כד וקדה, חמש מאות בשקל הקדש; ושמן זית, הין. כה ועשית אתו, שמן משחת-קדש-רקח מרקחת, מעשה רקח; שמן משחת-קדש, יהיה. כו ומשחת בו, את-אהל מועד, ואת, ארון העדת. כז ואת-השלחן, ואת-כל-כליו, ואת-המנרה, ואת-כליה; ואת, מזבח הקטרת. כח ואת-מזבח העולה, ואת-כל-כליו; ואת-הכיר, ואת-כננו. כט וקדשת אתם, והיו קדש קדשים; כל-הנגע בהם, יקדש.

ויקרא פרק כד

וידבר יהוה, אל-משה לאמר. ב צו את-בני ישראל, ויקחו אליך שמן זית זך פתית-למאור; להעלת נר, תמיד. ג מחוץ לפרכת העדת באהל מועד, יערך אתו אהרן מערב עדי-בקר לפני יהוה-תמיד: חקת עולם, לדורותיכם. ד על המנרה הטהרה, יערך את-הנרות, לפני יהוה, תמיד.

דברים פרק ח

ו ושמרתי, את-מצות יהוה אלהיך, ללכת בדרכיו, וליראה אותו. ז פי יהוה אלהיך, מביאך אל-ארץ טובה: ארץ, נחלי מים-עונת ותהמות, יצאים בבקעה ובהר. ח ארץ חטה ושערה, וגפן ותאנה ורמון; ארץ-זית שמן, ודבש. ט ארץ, אשר לא במסכנת תאכל-בה לחם-לא-תחסר כל, בה; ארץ אשר אבניה ברזל, ומהרריה תחצב נחשת. י ואכלתי, ושבעתי-וברכת את-יהוה אלהיך, על-הארץ הטבה אשר נתן-לך

 מרכז ארצי להשתלמויות הדרכה וייעוץ
בחינוך מדעי וטכנולוגי לבתי הספר היסודיים **למדע**

לומדים בבית

6. היכנסו לרשת האינטרנט למאמר [ארץ זית שמן](#) (מאת יוחנן בן יעקב) וקראו על מעמדו המיוחד של הזית ועל שימושיו המגוונים.
- א. הכינו טבלה במחברת ורשמו בה את שמות החלקים של עץ הזית שמנצל האדם ואת השימושים שהוא עושה בהם.

השימוש	החלק בעץ בו נעשה השימוש
שמן למאכל	פרי

- ב. אילו שימושים נוספים עושים בימינו בעץ הזית שלא עשו בעבר? לצורך התשובה היעזרו במידע שארגנתם בטבלה בסעיף 1.
7. היכנסו לאתר של [מועצת הזיתים](#) וקראו שם על [שמן זית ובריאות](#). רשמו חמישה שימושים שעושה האדם בשמן הזית כדי לקדם את בריאותו.
8. בחרו שימוש אחד בשמן הזית שנראה לכם חשוב. הכינו פרסומת לשימוש הזה.

 מרכז ארצי להשתלמויות הדרכה וייעוץ
בחינוך מדעי וטכנולוגי לבתי הספר היסודיים **למדע**

לומדים בבית

חלק ב: הפקת שמן זית

	<p>כדי שהאדם יוכל להכין מוצרים שאקורט מצל הזית כאן: סבונים, נרות ותרופות היה צליו להפיק את השמן. כיצד מפיקים את השמן מעץ הזית?</p>
---	--

9. לפניכם תמונה של עץ הזית. התבוננו בתמונה ורשמו מאיזה חלק של העץ מפיקים לדעתכם את שמן הזית? נמקו את תשובתכם.

10. אילו פעולות צריך לדעתכם לבצע כדי להפיק שמן מעץ הזית.

לומדים בבית

11. היכנסו לאתר הספרייה הווירטואלית של מטח קראו במאמר גלגולו של זית (מאת אורי רובינשטיין) את קטע המידע [על הפקת השמן מהפרי](#).

בצעו את המשימה הבאה :
לפניכם רצף של פעולות להפקת שמן מעץ הזית :

- א. העתיקו את הפעולות למחברתכם.
- ב. צבעו בצבע **חום** את הפעולות הקשורות **בעץ הזית**.
- ג. צבעו בצבע **ירוק** את הפעולות הקשורות **לפרי הזית**.
- ד. סדרו את הפעולות ברצף הנכון.

פעולות להפקת שמן זית

- מפרידים את המוצק מהנוזל (יצירת מוהל וגפת) .
- קוטפים את הפרי מהעץ (מסיק זיתים)
- מערבבים למשך כ-20 עד 60 דקות
- מפרידים את המים מהשמן
- מוציאים את עלים ואבנים
- שוטפים את הזיתים
- מרסקים את הפרי
- קולטים את הזיתים

מרכז ארצי להשתלמויות הדרכה וייעוץ
בחינוך מדעי וטכנולוגי לבתי הספר היסודיים

למדע

לומדים בבית

12. לפניכם שלוש תמונות המתארות שלבים בהפקת שמן הזית.
איזה שלב בתהליך מתארת כל תמונה?

1.

2.

3.

13. איזה מידע חדש על הפקת השמן נוסף לכם בעקבות הפעילות?